

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze k diplomové práci

**Možnosti využití kulturního potenciálu z hlediska cestovního ruchu (region
Jičínsko)**

Lucie Hronová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce *Možnosti využití kulturního potenciálu z hlediska cestovního ruchu (region Jičínsko)* se zabývá vybranými kulturními prvky v regionu Jičínsko a zhodnocením jejich kulturního potenciálu. Teoretická část identifikuje pojmy kultura a cestovní ruch a jejich návaznost a propojenost na regionální rozvoj. Jsou zde také srovnány pojmy kultura a cestovní ruch v souvislosti s dokumenty regionálního rozvoje České republiky a navazujícími dokumenty Evropské unie. Diplomová práce zahrnuje sekundární a komparativní analýzu dat o kulturních prvcích odkazu Albrechta z Valdštejna a odkazu židovské kultury v regionu Jičínsko dle kritérií doby vzniku, stavebního slohu, typu stavby a užití, vlastníka, přístupnosti, kulturního využití a vlivu prvků na cestovní ruch v regionu Jičínsko. Za pomoci této analýzy jsou laickými a odbornými rozhovory zjišťovány a hodnoceny současné možnosti kulturního potenciálu a vytvořeno zhodnocení potenciálu kulturního dědictví a návrh možností na nové využití prvků pro rozvoj cestovního ruchu a rozvoje regionu.

Klíčová slova: Regionální rozvoj, region, regionalizace, cestovní ruch, kultura, kulturní dědictví, kulturní potenciál, Jičínsko, Albrecht z Valdštejna, židovská kultura.

Úvod

Diplomová práce Možnosti využití kulturního potenciálu z hlediska cestovního ruchu v regionu Jičínsko se zabývá analýzou dat o stávající situaci využití kulturního potenciálu v regionu Jičínsko, jeho zhodnocením, a vytvořením návrhu možností pro jeho rozvoj.

Cestovní ruch je z hlediska dnešní společnosti často skloňované téma. Je proto důležité ho analyzovat a co nejkvalitněji vyhodnotit nejen pro spokojenost těch, kteří díky němu navštěvují místa naší republiky, poznávají nové kraje či prostě jen odpočívají, ale také kvůli obyvatelům, kteří žijí v místě, kam se ostatní za pozoruhodnostmi lokalit vydávají.

Jičínský region jako součást turistického regionu Českého ráje je oblíbený cíl u domácích i zahraničních turistů pro svou přírodu, kulturní akce i řadu pamětihodností připomínající jeho historii. Uvnitř něho se nachází mnoho možností a cílů, které využívají pro cestovní ruch daný kulturní potenciál regionu. V této diplomové práci je cílem srovnání potenciálu kulturního dědictví historické osobnosti Albrechta z Valdštejna a kulturního a historického odkazu židovské kultury na Jičínsku. Obě tyto části historie do Jičínska silně zasáhly a nechaly v něm nesmazatelné stopy, které jsou patrné do dnešních dní a mají v cestovním ruchu své místo, proto je třeba se jimi zabývat.

Jsem si vědoma, že touto prací neobsáhnu celou problematiku cestovního ruchu, regionálního rozvoje a všech historických souvislostí s postavou Albrechta z Valdštejna a židovské problematiku v rámci cestovního ruchu ve vybraném regionu, přesto mohu touto diplomovou prací k dané problematice přispět.

Cíle a metodika

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnocení využití kulturního potenciálu v regionu Jičínsko a navržení nových možností využití kulturního potenciálu v daném regionu pro rozvoj cestovního ruchu využít. Proto hlavním cílem této práce je nejprve komparace a zhodnocení jednak kulturního potenciálu historické postavy Albrechta z Valdštejna a jeho hmotného i nehmotného kulturního dědictví a jednak historického odkazu židovské kultury, která měla své místo hlavně v historii Jičínska a zasahuje stejně jako odkaz Albrechta z Valdštejna do současné podoby cestovního ruchu tohoto regionu. Na základě výsledků sekundární a komparativní analýzy dat o potenciálu dvou vybraných kulturních odkazů bude zhodnocen potenciál kulturního dědictví sledované oblasti a navrženy

možnosti na další kulturní využití pro rozvoj cestovního ruchu a rozvoj regionu. Hlavního cíle bude dosaženo pomocí dílčích cílů teoretické a praktické části.

Cílem teoretické části práce je vymezení pojmů zkoumané problematiky týkající se regionálního rozvoje, cestovního ruchu, kultury a kulturního potenciálu. Toho dílčího cíle bude dosaženo studiem odborné literatury týkající se regionálního rozvoje, cestovního ruchu a související problematiky. Dílčím cílem souvisejícím s identifikací pojmů zkoumané problematiky je vymezení těchto pojmů z hlediska dokumentů regionálního rozvoje a cestovního ruchu. Tento dílčí cíl bude naplněn pomocí studia dokumentů regionálního rozvoje a srovnáním těchto dokumentů v programovacím období 2007-2013 a 2014-2020.

Propojení teoretické a empirické části tvoří sekundární a komparativní analýza dat o odkazu Albrechta z Valdštejna a odkazu židovské kultury v regionu Jičínsko z hlediska cestovního ruchu. V této části bude záměrem identifikace historického a kulturního odkazu Albrechta z Valdštejna a identifikace odkazu židovské kultury v regionu Jičínsko, a to pomocí studia odborné a místní literatury. Zhodnocení bude provedeno pomocí studia dat o odkazu historické osobnosti Albrechta z Valdštejna a židovské kultury ve vybraném regionu, a to pomocí sekundární a komparativní analýza dat o prvcích kulturního dědictví v regionu Jičínsko. Konkrétně o potenciálu odkazu Albrechta z Valdštejna a odkazu židovské kultury na Jičínsku. Tato komparace bude provedena na základě zvolených kritérií a ukazatelů souvisejících s konkrétním zhodnocováním daného problému.

Cíl empirické části směřuje ke zhodnocení využití kulturního potenciálu tohoto regionu pomocí rozhovorů s laickou a odbornou veřejností, které navazuje na provedenou sekundární a komparativní analýzu dat v odkazu kulturního dědictví Albrechta z Valdštejna a židovské kultury, a to za účelem tohoto zhodnocení potenciálu kulturního dědictví a na něm navazujícího návrhu možností na další využití pro rozvoj cestovního ruchu a rozvoj regionu. Cíle bude dosaženo pomocí techniky dotazování v podobě laických a odborných polo strukturovaných rozhovorů s laickou veřejností a experty pohybujícími se v oblasti cestovního ruchu a kultury v regionu Jičínsko. Technika polo strukturovaných rozhovorů je na rozhraní kvantitativní a kvalitativní. V této práci je použit kvalitativní výzkum vzhledem k jeho vhodnosti ke zvolenému tématu a lokálnímu zakotvení zkoumané problematiky a také s ohledem na zásah problematiky na užší skupiny obyvatel.

Kvantitativní technika komparace, která zkoumá danou problematiku a jevy komplexně je použita pro porovnání kulturního potenciálu a je zvolena s ohledem na zaměření diplomové práce v oblasti kultury a místního zasazení zkoumané problematiky do geografického rozměru regionu Jičínsko.

Vyhodnocení dat získaných pomocí rozhovorů tvoří další část cíle empirické části diplomové práce, aby bylo možné zhodnotit potenciál kulturního dědictví a navrhnout možnosti na další využití sledovaného potenciálu odkazu historické postavy Albrechta z Valdštejna a odkazu židovské kultury pro rozvoj cestovního ruchu v regionu Jičínsko. Tohoto cíle bude kromě kvalitativní analýzy dat získaných prostřednictvím laických a odborných rozhovorů, tedy rozbořem skutečností a jejich rozkladem, získaných terénním sběrem dat v daném regionu, také kvalitativní metodou pozorování prostředí, která vychází z osobní dlouhodobé znalosti daného prostředí a schopnosti se v něm pohybovat. Technika pozorování je v diplomové práci užito jako doplňková technika pro popis charakter regionu a jevů v něm.

Jsem si vědoma, že touto diplomovou prací a dosaženými cíli zcela nevyřeším problematiku spojenou s využitím kulturního potenciálu v regionech obecně i ve vybraném regionu Jičínsko, ale diplomovou prací přispět k novým poznatkům a pohledu na osobnost Albrechta z Valdštejna, odkazu židovské kultury na Jičínsku, regionální rozvoj jako nauku a rozvoj cestovního ruchu.

Závěr

Teoretická část práce vymezila pomocí studia odborné literatury pojmy kultura, kulturní potenciál, kulturní dědictví, cestovní ruch a pojmy souvisejícími s problematikou regionálního rozvoje. Z teoretických východisek se diplomová práce svým cílem a tématem zaměření inspiruje v endogenním přístupu regionálního rozvoje z důvodu využití potenciálu regionu v tomto přístupu k jeho dalšímu rozvoji, což je podstatné pro tuto diplomovou práci, jejímž cílem je zhodnocení kulturního potenciálu v empirické části. Důležité je také pojetí kulturního dědictví v cestovním ruchu, se kterým je nadále pracováno v empirické části práce. V teoretické části jsou vymezeny teorie regionálního rozvoje, které souvisí s hlavním cílem práce, přičemž nejbližší cíli je teorie strukturace, která pracuje s konceptem struktury. V této teorii je dle Giddense důležité pojetí aktér a jeho aktivita, což značí regionální rozvoj endogenní, vycházející zevnitř regionu (Giddens,

in Blažek, Uhlíř, 2002) a souvisí s využitím kulturního potenciálu zevnitř regionu prostřednictvím aktivit, resp. aktérů. Jedna ze skupin v teorii učících se regionů pracuje s pojmem kultura, a které tak navazuje na diplomovou práci, která se kulturou a cestovním ruchem zabývá. Pojmy kultura a cestovní ruch byly zkoumány z hlediska ukotvení v dokumentech regionálního rozvoje ČR a EU, přičemž bylo pracováno s programovacími obdobími 2007 – 2013 a 2014 – 2020 a pojmy kultura a cestovní ruch komparovány v těchto obdobích v dokumentu Strategie regionálního rozvoje ČR. Pojem kultury je v období 2007 – 2013 zohledněn ve větším rozsahu (věnována podkapitola „Využití kulturního potenciálu“; kultura jako hlavní faktor RR) oproti období 2014 – 2020, kde je pouze zmíněna jako faktor snižující negativní disparity mezi regiony, na základě čehož vyvstává otázka, zda to znamená menší podporu kultury v tomto programovacím období. S pojmem cestovní ruch je pracováno v obou obdobích srovnatelně.

Propojení teoretické a empirické části bylo provedeno pomocí sekundární analýzy dat o vybraných kulturních prvcích ve zvoleném regionu Jičínsko, který se nachází v severovýchodní části České republiky ve vzdálenosti cca 100 km od hlavního města Prahy. V tomto regionu byly vymezeny nejvýznamnější kulturní prvky a srovnány dle vzdálenosti od centra regionu (resp. Valdštejnova náměstí v Jičíně), přičemž nejvzdálenější prvek se nachází ve vzdálenosti 14 km (zřícenina hradu Kumburk), nejbližší přímo na Valdštejnově náměstí (více prvků, např. Jičínský zámek, kostel sv. Jakuba, Valdická brána). Z těchto prvků byly z důvodu jejich velkého množství zvoleny kulturní prvky odkazu Albrechta z Valdštejna a odkazu židovské kultury, které byly vybrány z důvodu jejich historickému vlivu na region a komplexním rozmístěním prvků v regionu. Data o vybraných prvcích byla použita pro komparativní analýzu dat o prvcích odkazu Albrechta z Valdštejna a prvcích odkazu židovské kultury dle stanovených kritérií doby vzniku prvku, stavebního slohu, přístupnosti veřejnosti, typu prvku a užití, vlastníka prvku a provozovatele, kulturního využití a vlivu prvku na cestovní ruch. Hmotné kulturní prvky odkazu AzV a ŽK vyjadřují minulost, kterou zde tato historická postava a židovská kultura zanechala, vedle toho nehmotné kulturní prvky vybrané odkazy přinášejí do současnosti využitím hmotných prvků aktéry pro vytvoření nehmotných prvků. Hmotné i nehmotné kulturní prvky se propojují v cestovním ruchu regionu, kde aktéři regionálního rozvoje čerpají z hmotných kulturních prvků a vytvářejí aktivity prvků nehmotných.

Detailnější komparativní analýza obou zkoumaných odkazů a jejich vybraných prvků srovnávala tyto odkazy souhrnně z hlediska cestovního ruchu dle kritérií zdrojů informací o těchto prvcích, platby vstupného, detailní možnosti vstupu a přístupnosti prvků, kulturního využití a možnosti tvorby nových kulturní aktivity prvku a vlivu prvků na cestovní ruch regionu. Z této analýzy vyplývá především absence internetového zdroje informací o hmotných prvcích židovské kultury a nezahrnutí prvků ŽK Židovské ulice a rodného domu K. Krause na oficiálním turistickém portálu města Jičín (viz Tab. 31, kritérium zdrojů informací). Z hlediska přístupnosti jsou nepřístupnějšími hmotnými prvky odkazu AzV dle komparativní analýzy prvky Valdštejnské Lodžie a Jičínský zámek, protože jsou částečně volně celoročně přístupné a z prvků odkazu ŽK je nejpřístupnější prvek Židovské ulice, který je celoročně volně přístupný (viz Tab. 32, kritérium přístupnosti). Nejvýznamnější hmotný prvek z hlediska vlivu na cestovní ruch v regionu Jičínsko je vyhodnocením analýz a laických a expertních rozhovorů prvek Valdštejnské lodžie pro své rozličné kulturní aktivity v cestovním ruchu (v návaznosti na provozovatele o. p. s. Valdštejnská lodžie – kulturní imaginárium, pořádání hudebních, tanečních a divadelních vystoupení, veřejné čtení současné literatury, dílny pro děti a dospělé, konání slavností, pořádání výstav, otevření kavárny) a architektonické unikátnosti. Nejvýznamnější nehmotný prvek pro CR regionu je prvek Valdštejnské slavnosti pro svůj široký rozsah zaujetí všech věkových kategorií a potenciálem informovat o historii s AzV spjaté interaktivním přístupem. Nejvýznamnější hmotný prvek odkazu židovské kultury je prvek synagogy z důvody možnosti navštívení a prohlídky této památky, pořádáním kulturních akcí (hudební, přednášky) a v neposlední řadě pro svou jedinečnou schopnost skrze tento prvek pochopit židovskou kulturu.

Empirická část zahrnuje laické a expertní polo strukturované rozhovory, pomocí nichž byl zjišťován u vybraných laiků a expertů v oblasti zkoumané problematiky v konkrétním regionu názor na současné využití kulturního potenciálu vybraných prvků, zhodnocení tohoto využití, návrh možnosti dalšího využití a hodnocení vlivu prvků na cestovní ruch regionu. Pomocí rozhovorů bylo u dotazovaných laiků a expertů zjištěno vnímání pojmu regionální rozvoj. Laici uváděli především konkrétní aktivity, které si v rámci regionálního rozvoje vybavili, jako například pořádání kulturních akcí, obnova a zachování památek či realizace projektů s podporou dotací EU. Expertní pojetí regionálního rozvoje se odvíjí od profese daného experta a jeho pohledu na cestovní ruch. U dotazovaných laiků byla

zkoumána znalost jednotlivých prvků v regionu Jičínsko a vědomost prvků spojených se sledovanými kulturními dědictvími, dotazovaní také zaznamenávali znalost současného využití kulturního potenciálu hmotných prvků a jeho ohodnocení, hodnocení vlivu hmotných a nehmotných prvků na cestovní ruch. Experti hodnotili současné využití kulturního potenciálu hmotných prvků, vliv hmotných a nehmotných prvků na cestovní ruch regionu a navrhovali nové možnosti na využití prvků sledovaných odkazů. Experti hodnotí potenciál odkazu Albrechta z Valdštejna a židovské kultury jako velmi významný pro cestovní ruch regionu Jičínsko, přičemž odkaz židovské kultury může na rozdíl od odkazu Albrechta z Valdštejna zaujmout menší skupinu návštěvníků. Také je odkaz ŽK hodnocen jako „méně kulturně ,vytěžen‘“ (DE 1), což jí ale přidává na přitažlivosti pro návštěvníky.

Pro navržení nových možností využití sledovaných konkrétních prvků byly respektovány současné kulturní aktivity (viz Tab. 17, Tab. 27), vliv jednotlivých prvků na cestovní ruch regionu (souhrn hodnocení autorky, DL, DE viz Tab. 50) a hodnocení laiků (Tab. 41) a expertů (Tab. 46) současného využití prvků získaných z polo strukturovaných rozhovorů. Dotazovaní laici (Tab. 43) a experti (Tab. 48) na základě zhodnocení navrhovali nové možnosti kulturního využití prvků. Kromě jednotlivých nových možností kulturního využití pro cestovní ruch u sledovaných prvků, bylo autorkou navrženo propojení odkazu AzV a ŽK v podobě společných aktivit v cestovním ruchu jako například společná propagace internetovou stránkou, nebo komentované procházky městem Jičín po prvcích obou odkazů.

Práce jednak poukazuje na význam kulturního dědictví Albrechta z Valdštejna a odkazu židovské kultury v regionu Jičínsko v jeho historii, jednak hodnotí současné využití kulturního potenciálu těchto odkazů a jejich důležitost pro současnost, a jednak navrhuje nové možnosti jak tohoto kulturního dědictví využít v budoucnosti pro rozvoj regionu a cestovního ruchu Jičínska, potažmo rozvoji celé České republiky a její přitažlivosti pro zahraniční turisty.

Autorka je si vědoma, že diplomovou prací nevyřeší celou problematiku využití kulturního potenciálu v regionu Jičínsko, ale prací přispívá svým hodnocením a návrhem nových možností využití vybraných prvků odkazu AzV a odkazu ŽK k diskuzi o regionálním rozvoji, cestovním ruchu, kultuře a využití kulturního potenciálu sledovaných prvků a tak dosahuje stanoveného cíle práce.

Seznam vybraných použitých zdrojů

DAMBORSKÝ M., *Prostorový rozvoj*. In WOKOUN R., MALINOVSKÝ J., DAMBORSKÝ M., a kolektiv. *Regionální rozvoj (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: LINDE Praha a.s., 2008. 480 s. ISBN 978-80-7201-699-0.

GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-4584.

KELLER, J. *Úvod do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 204 s. ISBN 80-86429-39-3.

MAEIR, K., *Udržitelný rozvoj území*. Praha: GradaPublishing a. s., 2012. 256 s. ISBN 978-80-247-4198-7.

PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E., *Lokální a regionální kultura v České republice*. Praha: ASPI, 2008. 200 s. ISBN 978-80-7357-347-8.

TITTELBACHOVÁ, Š. *Turismus a veřejná správa*. Praha: Grada, 2011. 200 s. ISBN 978-80-247-3842-0.

Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.